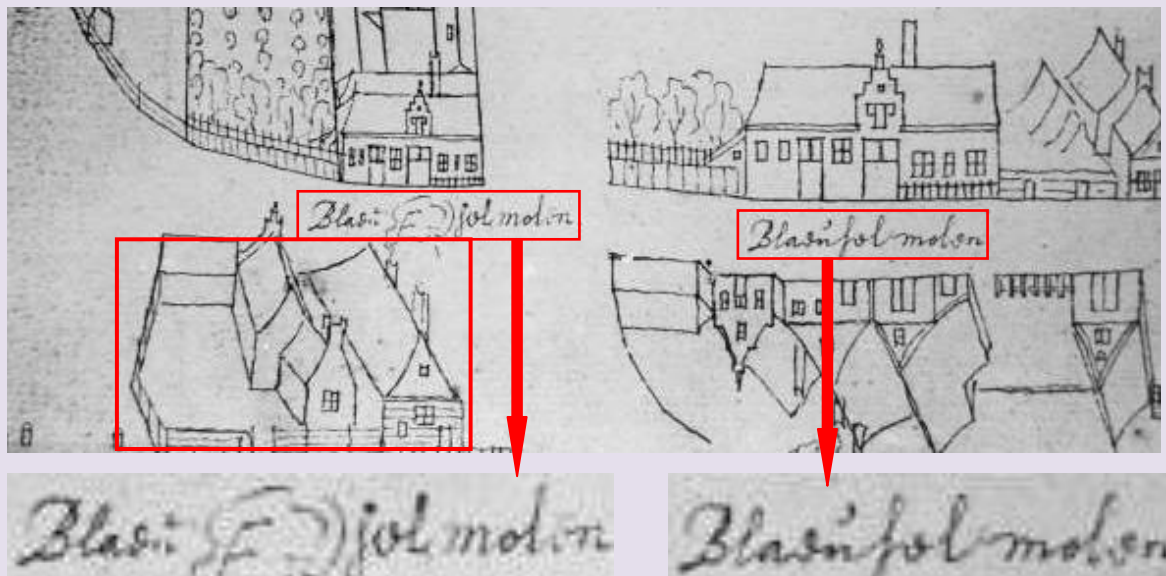


Blauwse[m]olen

Op een van de kaarten van Beverwijk door Daniel van Breen komt twee keer het woord Blauwse[m]olen voor. We mogen dus wel aannemen dat er in Beverwijk in 1640/50 een blauwse[m]olen heeft gestaan al ziet men op de tekening geen molen op die plek. Wel een aantal gebouwen met een rokende schoorsteen. Het zou hier natuurlijk om een rosmolen kunnen gaan. Een rosmolen is een molen waarbij de aandrijvingkracht wordt geleverd door een paard (ros) of een ezel. In het verleden waren er boerderijen die zelf een rosmolen hadden maar meestal stond er in een dorp een grotere rosmolen, vaak aangedreven door twee paarden.



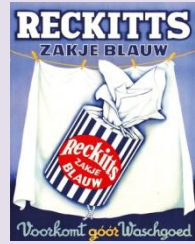
Een blauwse[m]olen is een verfmolen waar smalt wordt vermalen tot poeder. Smalt is een pigment met een diep-blauwe kleur, bestaande uit kobalthoudend glas in poedervorm. Dit zogeheten blauwse[m] deed dienst als pigment in verfstoffen en de aardewerkindustrie, of als bleekmiddel, blauwse[m], in de textielindustrie. Het is een witmaker voor textiel. Door de blauwige kleur werd de gelige kleur van niet geheel wit wasgoed gecompenseert.

Blauwse[m]fabrieken bestonden al in de 17e eeuw. De grondstof was het kobalthoudende smalt dat vooral in Saksen werd bereid. Dit werd in Nederland in blauwse[m]molens vermalen tot poeder en was dan voor het gebruik gereed. Producten die door de blauwse[m]molens geleverd werden, waren: bergblauw, ultramarijn, lakmoes, toernesol, cadbear en potasch. Het wordt of werd gebruikt in de schilderkunst en in keramiek. Blauwse[m] werd ook in de industrie gebruikt als kleurstof, bijvoorbeeld om schrijfpapier lichtblauw te kleuren en als witmaker in de suikerindustrie. Het blauwse[m] is in wasmiddelen geleidelijk aan vervangen door andere witmakende stoffen.

Als blauwse[m]molen werd een rosmolen of een windmolen toegepast. Het gehele interieur van het fabriekje werd blauwgekleurd door het vele stof. De blauwse[m]fabrieken gebruikten zware metalen en waren bijzonder milieuonvriendelijk. Ze stonken en vervuilden het water. Toch waren ze vaak binnen de stadswallen gevestigd.

In 1826 werd de vervaardiging van synthetisch ultramarijn, het ultramarijnblauw, ontdekt. Het ultramarijnblauw wordt vervaardigd uit kaolien, soda, zwavel, en pek of houtskool. Dit wordt gestookt, waarbij een groene verfstof ontstaat. Bij afkoeling oxideert deze tot ultramarijnblauw. Zo kon men het blauwse[m] goedkoop en in grote hoeveelheden vervaardigen en kon het in de handel komen als witmaker. Dit geschiedde omstreeks 1850

en vormde een alternatief voor of een aanvulling op het bleken van het linnen. Het blauwsel werd toegevoegd aan het spoelwater. Erg bekend was een 'zakje blauw' (Reckitt's blauw), ook wel 'poppetje blauw' genoemd. Dit verscheen kort na de Tweede Wereldoorlog, en werd tientallen jaren gebruikt. Later werd het blauwsel aan de geleidelijk op de markt verschijnende wasmiddelen toegevoegd.



Weetje

Het woord kobalt komt van het Duitse kobold (kabouter). Kobalterts werd vaak verward met ertsen van de metalen die men wilde delven, waardoor de teleurstelling groot was als men het ongewenste kobalt verkreeg. Kobalt trekt het giftige arseen aan en joeg daarom angst aan bij de mijnwerkers. Men geloofde dus dat kobolden uit kwaadaardigheid dit metaal in de mijnen legden.